

Zásluha pražské výstavy Rodinovy v úpravě a podání „Manesově“ jest právě v tom, že dovedla vycílit a vysoko vyzvednouti vlastní umělecký čin Rodinův, akcentovati jej a osvětliti jej tak živě a vzrušeně, jak se posud jinde nestalo. —

Mistr sám navštívil Prahu dne 28. května a setrval tu do 31. téhož měsíce, kdy odjel na Moravu a odtud později do Vídně, jsa předmětem nadšených veřejných poct, které kdyby byly platily poctivě a výlučně jen geniálnímu umělci, mohly znamenati opravdový svátek a počátek skutečné kulturní éry v naší zemi: umění bylo by zasedlo na stolec, který mu náleží a na němž posud roztahuje se jalová frázovitost a hlučící prostřednost.

Žel, že různé vedlejší a pokoutní, ani ne politické, ale jen novinářské a kramářské motivy a *arrière-pensées* převážily a přehlušily vlastní uměleckou a kulturní myšlenku, která dostala se ke slovu jen prostředně a nedokonale.

Epilog mrštíkoviády

V 22. čísle „Slova“ vynáší p. Mrštík již poslední trumfy. A jsou také podle toho. Silácké i divácké. Myslím totiž, že jen v Divácích končí se spor s nepohodným odpůrcem mrštíkovskou neotesaností: „a tož — bác dveřmi“. A myslím, že také jen v Divácích častuje se odpůrce, na něhož jsi se nemohl dostat důvody, logikou a důvtipem, květomlouvou, jakou si odlehčuje p. Mrštík: jsem mu fikslář, august z cirku, páchnoucí hmyz, štěnice a podobných líbezností víc. Mit Grazie in infinitum, jak psával Goethe.

To všecko jsou patrně v Divácích silné trumfy — ale v literatuře?! Ubohý Viléme, tmí se, tmí, a leccos, co se neodvážilo na denní světlo, vylézá nyní ze šterbín — vaší veliké duše. Tomu se říká Götzendämmerung.

A k tomu ty dojemné námluvy pod okny Moderní revue! Také podívaná pro bohy a lidi, kteří četli Mrštíkův článek o Zeyerovi a vědí, jak tam točil s celou mladou a nejmladší generací! Stačily moje dva tahy, a p. Mrštík, který ztratil svou zbraň, musí nadbíhat p. Karáskovi a vypůjčovat si lži z jeho polemiky.

Neboť jest lež, že jsem se dovolával soucitu pro svoji nemoc v polemice s p. Karáskem. Prohlásil jsem jen tehdy, když si p. Karásek vymyslel pomluvu, že jsem byl odměněn v nakladatelství Ottově řádem a vysokým postavením, že bych ho žaloval, kdybych byl zdrav.

Hrozil jsem tedy, poctivý Viléme, a ne naříkal.

Ovšem o lež víc nebo míň, na tom p. Mrštíkovi zrovna nesejde. Vyvrátíš mu jednu, a on obratem ruky je tu s druhou.

Což by bylo všecko, co nám p. Mrštík pověděl.

Debatovat s ním o stylu a o významu mojí kampaně? Bůh mne od toho chraň! Jen jednou jsem se spálil. Myslí-li si tedy p. Mrštík, že píše stejně jako Shakespeare, bon, myslí si to, nechávám ho klidně při tom. Předpokládá to takovou dětinskou prostoduchost, že je člověk hned odzbrojen. A psát dokonce smí se takové božské

naivnosti již jen v té neumělecké Boiotii, kterou jsou dnešní Čechy. Těm několika attickým duchům, kteří tu náhodou žijí, jsem dlužen snad slovo vysvětlení, proč jsem promluvil právě ve „Volných směrech“ a proč právě tu jsem demonstroval, co je styl a co jím není.

Všude jinde cítí se živě, co se skoro necítí posud u nás: že i spisovatelství je *umění tvarové a výtvorné* jako třeba sochařství nebo malířství. Všude jinde cítí se i do posledního nervu, že umělecké kultuře nemůže rozumět a nemá právo o ní mluvit, kdo nerozumí svému *odbornému umění*. Psát o umění a kultuře, horovat o umění — neumělecky, formou nevkusnou, beznervnou a pustou — znamená mást a temnit umění, a ne šířit a propagovat je.

Šlo o to, ukázat, jak p. Mrštík, který píše samozvaněcké, suffisantní epištoly o všech kulturních a uměleckých otázkách, jež v nich rozkrajuje tupým kuchyňským nožem, jak tento člověk, který si hraje na kulturního apoštola, rozumí umění — *keré jest mu a má býti nejbližší a jež musí a má znát nejlépe a nejdůkladněji: spisovatelství, umění liternímu*. Šlo o to, protestovat proti jeho jalovému, harašivému a prázdnému kapucinádám a bramarbasiádám (které jsou směšny, jak vím, i lidem z jeho nejužšího kruhu) a ukázat, že každý, kdo to myslí s kulturou a uměním doopravdy, musí začít s ní *u sebe a v malém*. Že všecka kultura začíná od umění, jak podati ruku, jak udeřiti, jak jíti a se strojiti, jak pozdraviti, jak minouti. Že u spisovatele všecka kultura začíná od umění, *jak složití větu, a že spisovatel, který nerozumí stylu věty, nemá právo mluvit o stylu — města*.

O oláze stylové a kulturní poctivosti a jednotnosti šlo.

O poznání a vědomí, že v kultuře a umění není maličkostí, nepatrností a náhodností, že jest zákonná souvislost rytmu, která se prozrazuje stejně ve vysoko sklenutém oblouku myšlenkové stavby jako v několika taktech náladové improvisace.

Děkuji „Volným směrům“, že pochopily souvislost mojí, zdánlivě úzké a odborné, kampaně se svým širokým uměleckým a kulturním programem a dopřály mi k ní místa.

17. VI. 1902

Odvaha — k pomluvě

K. M. Čapkovi

V dubnu, před výstavou Rodinovou, požádali mne pánové z „Volných směrů“ o *úvodní slovo* ke katalogu, který připravovali.

Úkol takového úvodu byl mi jasný: měl jsem osvětlit *nejširšímu obecnstvu*, těm nějakým deseti tisícům návštěvníků, význam výstavy, přiblížit jim genia Rodinova, dáti jim hledisko, odkud se mají dívat na toto divadlo.

K tomu účelu musil jsem podati charakteristiku Rodinova genia *v nejprostších*